

"Ervaringsdeskundige is meerwaarde voor professional, mens in armoede en samenleving"

Martin Stam en Astrid Philips

Ervaringsdeskundigen een meerwaarde laten zijn voor degene die in armoede leeft en voor betrokken hulp- en dienstverleners. Die missie hebben Martin Stam en Astrid Philips. Martin Stam, emeritus lector aan de HvA, is een motor achter de opleiding voor ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting (COEVA) die nu een kleine anderhalf jaar bestaat. Astrid Philips geeft als ervaringsdeskundige les aan de opleiding en wil haar studenten meegeven: er zijn kansen voor iedereen. Durf ze te pakken. Hoe? Dat kun je als ervaringsdeskundigen aan anderen leren.

Het is een nieuw beroep: ervaringsdeskundige in armoede. Martin licht de kracht van ervaringsdeskundigen toe: „Ervaringsdeskundigen hebben zelf armoede meegemaakt. Ze hebben over deze ervaring gereflecteerd en deze kennis vervolgens met lotgenoten gedeeld tot ervaringskennis. Dit stelt hen in staat anderen in armoede helpen, maar ook de professional en de samenleving.”

Kwaliteit van contact

„Alles draait om de kwaliteit van het contact”, stelt Martin. „In de traditionele armoedebestrijding is er weinig aandacht voor de emotionele gevolgen van armoede en voor wat sociale uitsluiting met iemand doet. De meeste mensen die in de hulp- en dienstverlening werken weten niet hoe dat voelt. Ervaringsdeskundigen wel. Ze kunnen cliënten ondersteunen vanuit hun eigen ervaringen en hebben daardoor sneller een open contact met hen.” Hij vervolgt: „Mensen als Astrid kunnen een rolmodel zijn, een ‘hoopverlener’. Kijk eens hoe krachtig en veerkrachtig ze is.”

Astrid vult aan: „Mensen in armoede zijn er super goed in om alle problemen als de schuld van een ander te zien. Als ervaringsdeskundige kan ik heel eerlijk zijn en op zijn tijd ook zeggen: ‘Je moet niet zo zeiken’. Ik heb het allemaal ook meegemaakt.” Iets dat ze mee wil geven is dat er voor iedereen kansen zijn. „Durf die kansen te grijpen. Geloof in jezelf en in mazzel.”

Nabijheid

Ervaringsdeskundigen kunnen ook van grote meerwaarde voor de professional zijn. „Ze kunnen de belevingswereld van arme mensen verduidelijken, zodat ze beter geholpen worden”, legt Martin uit. „Professionals kunnen van ervaringsdeskundigen leren dat hun veronderstellingen vaak niet kloppen. De systeemwereld waarbinnen ze werken is nog teveel gebouwd op snelle oplossingen, die uitgaan van de zelfredzame burger en onvoldoende op mensen die soms al generaties lang worstelen met armoede.” Astrid valt bij: „Professionals vergeten weleens dat mensen in armoede niet de hele dag thuis zitten, maar het druk hebben met bijvoorbeeld rondfietsen op zoek naar aanbiedingen in verschillende supermarkten. De professional moet de taal leren spreken van mensen die met armoede te maken hebben”, stelt ze. „Het gaat om nabijheid, om de tijd nemen om te luisteren. En niet om huppakee, laten we lekker eens wat formulieren invullen.”

Ander armoedebeleid

Ervaringsdeskundigen hebben ook een kritische functie: zij kunnen professionals en de organisaties waarin zij werken erop attent maken dat zij beslissingen nemen die geen of weinig rekening houden met de leefwereld van mensen in armoede. Martin: „Een ervaringsdeskundige kan uit eigen ervaring vertellen over thema’s als schaamte en sociale uitsluiting en hoe dat doorwerkt in relaties met partner, kinderen en de maatschappij.” Astrid is zelf opgegroeid in generatiearmoede. Iets dat een wezenlijk onderdeel van haar leven is gaan uitmaken. „Als je je heel lang sociaal uitgesloten hebt gevoeld, dan heb je een innerlijke kwetsbaarheid opgebouwd die je doorgeeft en die je met stukjes kunt overwinnen. Mijn kinderen gaan het verschil maken”, hoopt ze. „Ik heb er alles aan gedaan om ze op muziekles te krijgen, zodat zij zich wel creatief hebben leren uiten.” Niet voor niets maken expressielessen onderdeel uit van de opleiding. „Creativiteit is een uitlaatklep en leert je reflecteren op jezelf. Het zorgt voor verwondering zodat je ontdekt: ik wist niet dat ik dit kon.”

Overtuigingskracht

Een ervaringsdeskundige heeft geleerd zich waardevol te maken, niet alleen voor cliënten en professionals, maar ook voor de samenleving. Martin: „Hij of zij wacht niet af, maar gaat erop af. Vaak letterlijk. Zoals Astrid als ze op de ‘bitterballentoer’ gaat om overheidsmensen van het belang van ervaringsdeskundigen te overtuigen.” Astrid: „Loop alle bijeenkomsten waar beleidsmakers komen af en vertoon je ‘wittewijnkunstje’.” Ze lacht: „Zie je dat een wethouder zijn wijnglas bijna leeg

is, dan zeg je: 'Goh, ik zie dat u uw drankje bijna op heeft, zal ik een nieuwe halen? Ik ben Astrid van de armoedeopleiding en ik zou graag eens met u praten'. Nou, ze vergeten je nooit meer en voor je het weet heb je een afspraak gemaakt om je ideeën te vertellen."

Momenteel worden elf ervaringsdeskundigen in Amsterdam opgeleid. Die zitten nu in het tweede jaar van de driejarige opleiding. In maart start een tweede lichting.

Martin: „Ervaringsdeskundige zijn is een complexe rol. Daarvoor moet je om te beginnen op je eigen ervaringen en die van je lotgenoten leren vertrouwen. En daarna op verschillende niveaus leren bruggen bouwen en vertrouwenspersoon, hoopverlener en luis in de pels zijn. Een onmisbaar beroep."